

УДК 502.1:664:65.012.124

К. А. Сологор – кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології Волинського національного університету імені Лесі Українки;

В. В. Демчук – кандидат біологічних наук, доцент кафедри органічної та біологічної хімії Волинського національного університету імені Лесі Українки;

В. Л. Крюков – кандидат технічних наук, доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища Волинського національного університету імені Лесі Українки

Екологічні проблеми сучасності та їх оцінка з точки зору студентської молоді

Роботу виконано на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища ВНУ ім. Лесі Українки

Зараз світогляд молоді людини формується у полі складних та взаємопов'язаних протиріч розвитку людської цивілізації, серед яких важливе місце займає екологічна проблематика. За спеціально підготовленою нами анкетною було досліджено ставлення студентів молодших курсів хімічного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки, які навчаються за двома спеціальностями: хімія та екологія, до екологічних проблем сучасності і визначено оцінку ними екологічного стану України та своєї місцевості. Виявилось, що більшість респондентів хвилюють питання екології, але є значні розбіжності в їх оцінці з точки зору студентської молоді.

Ключові слова: екологічні терміни, екологічна культура, анкетування.

Сологор Е. А., Демчук В. В., Крюков В. Л. Экологические проблемы современности и их оценка с точки зрения студенческой молодёжи. В наше время мировоззрение молодого человека формируется в поле сложных и взаимно связанных противоречий развития людской цивилизации, среди которых важное место занимает экологическая проблематика. С помощью специально подготовленной нами анкеты было исследовано отношение к экологическим проблемам современности студентов младших курсов химического факультета Волинского национального университета имени Лесы Украинки, которые обучаются по двум специальностям: химия и экология, а также определена оценка студентами экологического состояния Украины и своей местности. Установлено, что большинство респондентов волнуют вопросы экологии, но есть значительные расхождения в их оценке с точки зрения студенческой молодёжи.

Ключевые слова: экологические термины, экологическая культура, анкетирование.

Sologor K. A., Demchuk V. V., Kryukov V. L. Modern Ecological Problems and Their Appreciation Among Student Youth. The outlook of a young man is formed today in the field of complex and interconnected contradictions in the evolution of human being. Among others, ecological problematics occupies an important place. Attitude of first-grade students in the Department of Chemistry of Lesya Ukrainka Volyn National University to modern ecological problems was studied using questionnaire methods. Student appreciation of the ecological situation of Ukraine and local areas was determined. It appears that most respondents are worried by ecological problems although significant variations in opinions are observed among students.

Key words: ecological terms, ecological culture, questionnaire.

Постановка наукової проблеми та її значення. Екологічні проблеми в наш час посідають важливе місце серед проблем існування та розвитку людської цивілізації [1]. Оптимізація відносин людства та природи з метою вирішення або полегшення сучасної глобальної екологічної кризи потребує глибокого усвідомлення кожною людиною складності та важливості екологічної проблематики [2].

Тому ми поставили за мету визначити ставлення студентської молоді до екологічних проблем сучасності, виявити її оцінку екологічного стану України та своєї місцевості.

Матеріали і методи. Об'єктом наших досліджень були студенти молодших курсів хімічного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки, які навчаються за двома спеціальностями: хімія та екологія.

Для дослідження рівня екологічної культури студентів була обрана методика анкетного опитування, що широко застосовується у різноманітних соціологічних дослідженнях, з наступною статистичною обробкою отриманих результатів. Такі дослідження вже тривалий час здійснюються на ка-

федри екології та охорони навколишнього середовища ВНУ ім. Лесі Українки [3–5]. Для проведення цього дослідження була взята модифікована нами “Екологічна анкета студента”, яку ми використовували у попередні роки.

Блок анкети з екологічної проблематики містив вісім запитань, які були спрямовані на те, щоб з’ясувати ставлення студентів до екологічних проблем сучасності та розуміння їх складності. Кожен із респондентів отримував текст анкети та заповнював лист опитування шляхом вибору однієї із запропонованих альтернатив відповіді. Екологічне анкетування респондентів здійснювалось анонімно, тобто без вказівки ними особистих даних та підписів, крім запитань про курс, спеціальність та стать, які використовували для диференціації респондентів за цими ознаками.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У анкетуванні взяло участь 112 студентів молодших курсів хімічного факультету (майже порівну: першого курсу – 49 %, другого – 51 %). Із них 63 % – студенти-хіміки, 37 % – студенти-екологи; за статтю – 72 % дівчата, 28 % – хлопці. Серед студентів-хіміків значно переважають дівчата – 77 % (це треба враховувати при аналізі відповідей), а для студентів-екологів – 64 % дівчат на 36 % хлопців.

Оцінка значимості будь-якої проблеми починається з інформації про неї, тому для характеристики ставлення респондентів до екологічної проблематики їм було запропоновано відповісти на питання “Чи звертаєте Ви свою увагу на екологічні проблеми у засобах масової інформації?” (рис. 1). Переважна більшість респондентів (86 %) обрало альтернативу – так, альтернативу ні – 9 %, а 5 % проявили байдуже ставлення до цього питання. Наслідком такого інтересу студентів до екологічної інформації є те, що переважна більшість із них поставила екологічні проблеми на основне місце серед проблем існування сучасного людства – 85 % (рис. 2). Разом із цим, кожен десятий студент (10 %) поставив екологічні проблеми на другорядне місце, що не можна вважати негативним, оскільки в дійсності людська цивілізація має багато складних проблем свого існування та розвитку.

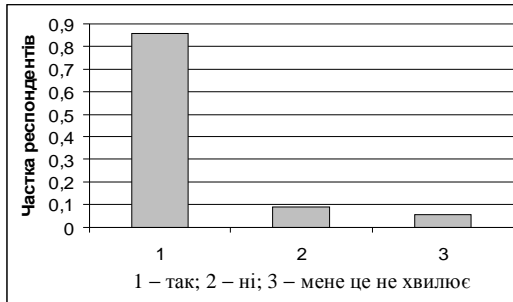
До цього блоку екологічної анкети нами було також віднесено загальносвітоглядне питання “Чи визнаєте Ви, що сучасне людство перебуває у стані екологічної кризи у відносинах із природою?” Майже всі студенти – 107 із 112 анкетованих, або 96 % визнають наявність екологічної кризи.

А яку думку має молодь щодо можливостей людства взагалі вирішити сучасну екологічну кризу? Погляд на це питання виявився не зовсім однотайним (рис. 3). Оптимістично цю проблему оцінює менше половини студентів (45 %), майже порівну, по чверті респондентів, обрали альтернативи – ні (26 %) або не знаю (27 %).

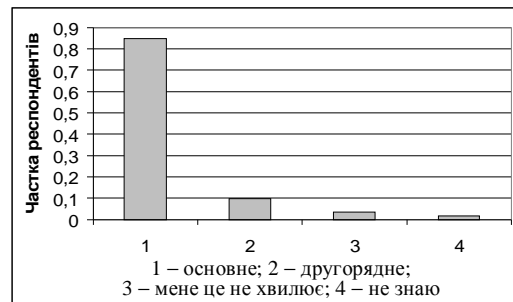
Тому становить певний інтерес зробити для цих альтернатив більш детальне уточнення розподілу відповідей з урахуванням специфіки студентів (курсу, спеціальності та статі) (рис. 8–10).

У всіх випадках розподіл відповідей залежно від курсу майже не відрізняється від загального розподілу (49 % першого на 51 % другого курсу). Різниця не виходить за межі 2–3 %.

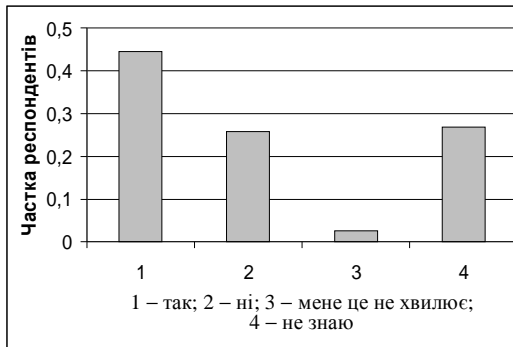
При загальному співвідношенні кількості студентів за спеціальністю 63 % хіміків на 37 % екологів для позитивної відповіді про можливість людства вирішити сучасну екологічну кризу характерне співвідношення 50 на 50 %, для негативної – зростає частка студентів-хіміків (69 на 31 %), а серед респондентів, які не знали відповіді на це питання, ще більше переважали студенти-хіміки (77 на 23 %).

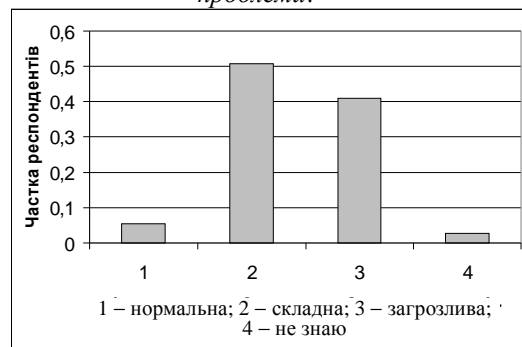
Рис. 1. Чи звертаєте Ви свою увагу на екологічні проблеми у засобах масової інформації?

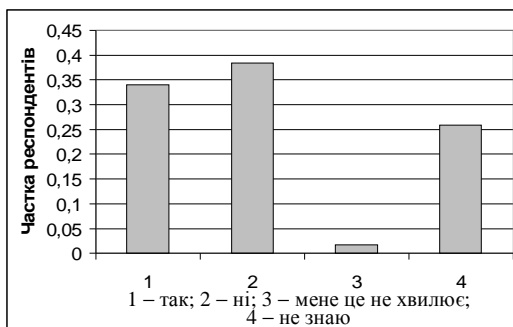
Рис. 2. Яке місце серед проблем існування сучасного людства займають екологічні проблеми?

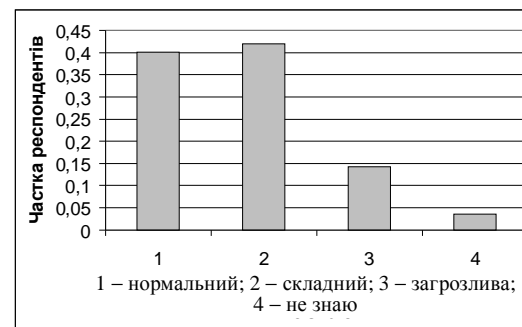
Рис. 3. Чи зможе людство взагалі вирішити сучасну екологічну кризу?

Рис. 4. Як Ви оцінюєте екологічну ситуацію в Україні?

Рис. 5. Чи можна сподіватися на покращення екологічної ситуації в Україні у наступні 5 років?

Рис. 6. Як Ви оцінюєте екологічний стан Волині?

При загальному співвідношенні за статтю (72 % дівчата та 28 % хлопці) для позитивної відповіді на згадане питання характерне незначне збільшення частки дівчат – 78 на 22 %, для негативної – навпаки частка дівчат зменшується (59 на 41 %), а серед респондентів, які не знали відповіді на це питання, переважали дівчата (83 на 17 %).

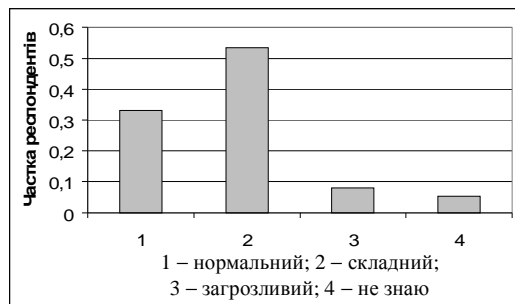

Рис. 7. Як Ви оцінюєте екологічний стан Луцька?

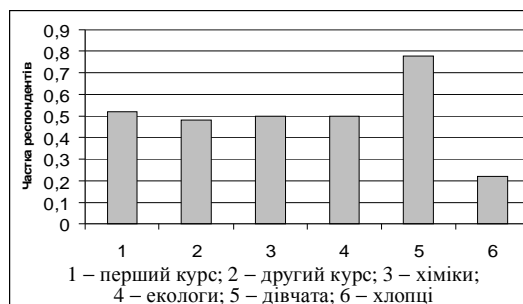

Рис. 8. Розподіл респондентів, які вважають, що людство зможе вирішити сучасну екологічну кризу, за курсами, спеціальністю та статтю

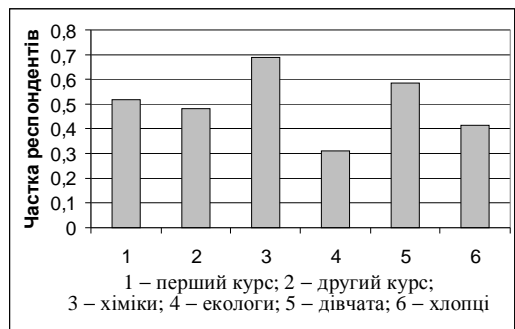

Рис. 9. Розподіл респондентів, які вважають, що людство не зможе вирішити сучасну екологічну кризу

Рис. 10. Розподіл респондентів, які не можуть визначитися з питання про можливість людства вирішити сучасну екологічну кризу

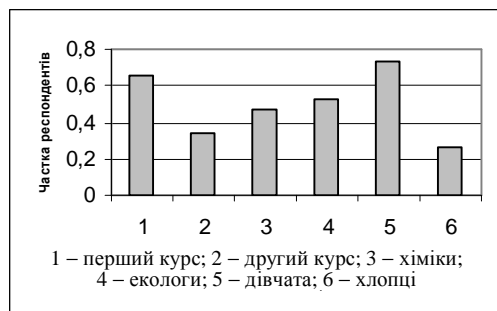

Рис. 11. Розподіл респондентів, які вважають, що можна сподіватися на покращення екологічної ситуації в Україні у наступні п'ять років

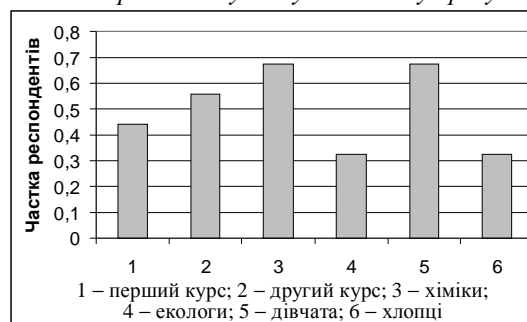

Рис. 12. Розподіл респондентів, які вважають, що не можна сподіватися на покращення екологічної ситуації в Україні у наступні п'ять років

Наступне питання цього блоку анкети стосується оцінки респондентами екологічної ситуації в Україні (рис. 4). Спостерігається значне переважання тих, хто обрав альтернативу “складна” – 51 % та “загрозлива” – 41 %, тобто в сумі 92 %. Нормальною екологічну ситуацію в Україні визнало лише 5 % студентів.

Через це закономірним є питання “Чи можна сподіватися на покращення екологічної ситуації в Україні у наступні 5 років?” Відповіді на нього, на жаль, не радують. Тільки третина студентів (34 %) відповіла на це питання позитивно, а більше (38 %) – негативно, не дали відповідь 26 % респондентів, тобто майже кожен четвертий студент (рис. 5).

Тому було доцільним зробити більш детальний розподіл для позитивної та негативної альтернатив відповідей із врахуванням курсів, спеціальностей і статі (рис. 11 та рис. 12).

Для позитивної альтернативи спостерігається збільшення частки студентів першого курсу (66 % проти 49 % загального розподілу), а також збільшення частки студентів-екологів (53 % проти 38 % загального розподілу). Залежності від статі не виявлено.

Для негативної альтернативи навпаки відзначається невелике (на 5 %) зменшення частки студентів першого курсу, а також зменшення на 5 % частки відповідей студентів-екологів та дівчат.

В оцінці екологічного стану Волині майже однакова кількість респондентів визнають його нормальним (40 %) та складним (42 %), за суттєвого зменшення альтернативи “загрозливий” – до 14 % проти 41 % для України (рис. 6). А в оцінці екологічного стану міста Луцька третина респондентів вважають його нормальним, більше половини (54 %) – складним, лише 8 % – загрозливим.

Узагальнення відповідей з оцінки екологічного стану України, Волині та міста Луцька наведено у табл. 1

Таблиця 1

Оцінка екологічного стану України та її територій

Територія	Респонденти	% відповідей по оцінці екологічної ситуації			
		нормальна	складна	загрозлива	не знаю
Україна	усі разом	5	51	41	3
	курс:				
	перший	2	54	44	0
	другий	9	47	39	5
	спеціальність:				
	хімія	6	53	39	3
	екологія	5	48	45	2
	за статтю:				
	дівчата	4	48	48	0
хлопці	10	58	23	10	
Волинь	усі разом	40	42	14	4
	курс:				
	перший	40	38	20	2
	другий	40	46	9	5
	спеціальність:				
	хімія	43	37	16	4
	екологія	36	50	12	2
	за статтю:				
	дівчата	36	42	20	2
хлопці	52	42	0	6	
Луцьк	усі разом	33	54	8	5
	курс:				
	перший	31	60	5	4
	другий	35	47	11	7
	спеціальність:				
	хімія	39	49	4	9
	екологія	24	62	14	0
	за статтю:				
	дівчата	30	56	10	5
хлопці	42	48	3	6	

В оцінці екологічної ситуації в Україні хлопцями можна відзначити суттєве зменшення альтернативи “загрозлива” до 23 % проти 41 % для загального розподілу, а також збільшення тих, хто не зміг оцінити екологічну ситуацію в Україні – до 10 % проти 3 % для загального.

В оцінці респондентами екологічного стану Волині характерним для хлопців є деяке зростання тих, хто обрав альтернативу “нормальна” (52 % проти 40 % для загального розподілу), та зростання (до 20 % проти 14 % загальних) частки тих, хто вважає екологічний стан Волині загрозливим, серед студентів першого курсу та дівчат.

Розподіл оцінок респондентами екологічного стану Луцька показує невелике зростання частки студентів-екологів, що обрали альтернативи “складний” та “загрозливий”, порівняно із загальним розподілом.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що фактична більшість студентів молодших курсів природничих спеціальностей ВНЗ усвідомлює важливість екологічної проблематики для сучасної людини.

Не може не турбувати те, що значна кількість студентів вважає неможливим для людства взагалі вирішити сучасну екологічну кризу (26 %) та не знає відповіді на це питання (27 %).

Також не додає оптимізму те, що 38 % студентів (найбільше значення серед альтернатив відповідей) не сподіваються на покращення екологічної ситуації в Україні, а 26 % студентів не мають відповіді на це питання.

Література

1. Запольський А. К., Салюк А. І. Основи екології. – К. : Вища шк., 2003. – 358 с.
2. Білявський Г. О. та ін. Основи екології. – К. : Либідь, 2004. – 408 с.
3. Демчук В. В., Крюков В. Л., Сологор К. А. Особливості екологічної культури студентів інституту фізичної культури і здоров'я молоді Волинського державного університету ім. Лесі Українки // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. Фізична культура і спорт. – 2000. – № 4. – С. 96–99.
4. Демчук В. В., Крюков В. Л., Сологор К. А. Біохімічні основи формування екологічної культури спеціалістів фізвиховання у вузах // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. “Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я в сучасному суспільстві”. – Луцьк, 2005. – С. 21–23.
5. Демчук В. В., Крюков В. Л., Сологор К. А. Проблеми формування екологічної культури працівників закладів охорони здоров'я // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки : Сер. “Біологічні науки”. – 2006. – № 5. – С. 74–78.

Статтю подано до редколегії
11.06.2009 р.